

POSTANOWIENIE

Dnia 15 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Kowalski

w sprawie z powództwa T. S. i J. S. przeciwko [...] Bankowi [...] spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym 15 marca 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 30 marca 2022 r., sygn. akt I ACa 92/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od [...] Banku [...] spółki akcyjnej w W. na rzecz T. S. i J. S. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W judykaturze i doktrynie wskazuje się, że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny

środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej (zob. np. postanowienia SN: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147; z 22 marca 2007 r., III CZ 16/07; z 25 maja 2022 r., II USK 582/21).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. „przedsądu,” ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, przy czym w granicach zaskarżenia bierze jednak pod rozwagę nieważność postępowania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 30 marca 2022 r. pozwany oparł wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

W ocenie skarżącego w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

1) czy dopuszczalne jest podniesienie ewentualnego procesowego zarzutu zatrzymania, jeśli materialnoprawne oświadczenie o zatrzymaniu zostało złożone w sposób skuteczny i ma charakter kategoriowy, a nie ewentualny?;

2) czy indywidualna sytuacja osobista kredytobiorców (w niniejszej sprawie - uzyskiwanie przez Powoda dochodów w walucie obcej) powinny zostać uwzględnione przy ocenie abuzywności postanowień umowy w zakresie klauzuli ryzyka walutowego?;

3) czy postanowienia umowy kredytu denominowanego określające zasady przeliczeń kursowych (tzw. klauzule przeliczeniowe), na gruncie umowy o kredyt denominowany, w której kwotę kredytu stanowi wprost określona kwota walucie obcej, są tożsame (mogą być zasadnie utożsamiane) z waloryzacją umowną, o której mowa w art. 358¹ § 2 k.c.?

4) czy umowa kredytu, w której kwota kredytu i wysokość rat została wyrażona w walucie obcej, jego wypłata nastąpiła w walucie polskiej, zaś spłata rat kredytowych mogła następować zarówno w walucie polskiej jak i w walucie obcej, po stwierdzeniu niedozwolonego charakteru postanowień odsyłających do kursu kupna i sprzedaży z tabel kursowych banku, zawiera wszystkie elementy przedmiotowo istotne w rozumieniu art. 69 ust. 1 i 2 pr. bank, w szczególności kwotę i walutę oddanego do dyspozycji kredytobiorcy kredytu i czy może ona, wobec treści art. 358¹ § 2 k.c., dalej obowiązywać?;

5) czy dla utrzymania ważności umowy kredytu denominowanego po usunięciu z niej postanowień odsyłających do tabeli kursów banku na etapie wypłaty i spłaty kredytu, w okoliczności gdy kwota kredytu jest w treści umowy kredytu określona w walucie obcej, zaś z części ogólnej umowy kredytu wprost wynika, iż spłata kredytu może następować bezpośrednio w walucie obcej z rachunku walutowego, konieczne jest ułożenie na nowo stosunku prawnego łączącego strony, czy też umowa ta może być dalej wykonywana przez spłatę w walucie obcej, co wyklucza możliwość stwierdzenia jej nieważności w związku z abuzywnością klauzul przeliczeniowych?;

6) czy klauzule przeliczeniowe (wymiany waluty obcej na walutę rodzimą) w umowie kredytu wyrażonego (denominowanego) w walucie obcej określają

„świadczenia główne” stron tej umowy w rozumieniu przepisu art. 385¹ §1 zd. 2 k.c., czy spełniają jedynie funkcję pomocniczą dla wykonania świadczeń, i czy w tym drugim przypadku, ich eliminacja z treści umowy jako postanowień niedozwolonych jest równoznaczna z pozbawieniem umowy jej elementów przedmiotowo istotnych (*essentialia negotii*) prowadzącym do nieważności umowy?;

7) czy klauzula ryzyka walutowego w umowie kredytu wyrażonego (denominowanego) w walucie obcej określa „świadczenia główne” stron tej umowy w rozumieniu przepisu art. 385¹ §1 zd. 2 k.c. i czy w związku z tym dopuszczalna jest ocena jej abuzywności w sytuacji, gdy kwota kredytu jest wprost wyrażona w konkretnej kwocie w walucie obcej?;

8) czy w przypadku nieważności umowy kredytu, w ramach której spłata przez kredytobiorców rat kapitałowo-odsetkowych następowała w drodze umownego potrącenia (art. 498 § 1 i 2 k.c.) wierzytelności banku z tytułu rat kapitałowo-odsetkowych z wierzytelnościami kredytobiorców wynikającymi z umowy rachunku bankowego, należy uznać, że doszło do spełnienia świadczeń nienależnych, których zwrotu mogą się domagać kredytobiorcy (art. 410 w zw. z art. 405 k.c.) czy też roszczenie kredytobiorców ogranicza się do żądania przywrócenia stanu środków na rachunku bankowym do prawidłowej wysokości w związku z nieskutecznością dokonanych potrąceń (art. 725 k.c.)?;

Przyczyna uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólnejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen i możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, Nr 12, poz. 151; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Ponadto zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie SN z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08).

Problemy przedstawione przez skarżącego, na tle ustaleń faktycznych poczynionych w przedmiotowej sprawie, nie spełniają powyższych wymagań, ponieważ na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa sądowego w sprawach dotyczących konsumenckich kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych w odniesieniu do waluty obcej (w szczególności franka szwajcarskiego) nie mają już one przymiotu nowości. Wskazać należy, że problemy te zostały już rozstrzygnięte m.in. w wyrokach SN: z 18 maja 2022 r., II CSKP 972/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 1030/22 i z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22 oraz w wyroku TSUE z 8 września 2022 r. (C-80/21, C-81/21, C- 82/21)

Ponadto ujęcie części zagadnień oraz ich uzasadnienie wskazuje, że skarżący zmierza w istocie do podważenia ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji, co w postępowaniu kasacyjnym jest wyłączone ze względu na związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia - art. 398¹³ § 2 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 4 października 2018 r., II CSK 233/18). Zagadnienia te w istocie mają zatem charakter pozorny i stanowią próbę obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Wskazać należy, że Sąd Apelacyjny ustalił, że powodowie występujący jako konsumenci nie zostali należycie poinformowani o ryzykach związanych z zawarciem spornej umowy kredytu. Ponadto Sąd ten ustalił, że zgodnie z umową, spłata kredytu miała nastąpić na rachunek ROR prowadzony w walucie polskiej, co nie było przedmiotem negocjacji oraz przyjął, że zarzut zatrzymania podniesiony w apelacji przez pozwanego miał charakter warunkowy, wobec czego był bezskuteczny.

Skarżący podniósł, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, tj.: 1) art. 58 § 2 k.c. oraz art. 385¹ § 1 i 2 k.c., 2) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. oraz 385² k.c.,

3) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. oraz 385² k.c., 4) art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, 5) art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c.

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z 8 marca 2007 r., II CSK 84/07). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04 oraz z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09).

Skarżący nie wykazał powołanej we wniosku przesłanki w rozumieniu powyżej wyjaśnionym. Nie należy zrównywać wielokierunkowości stosowania prawa w niejednakowych stanach faktycznych oraz różnorodności orzecznictwa - naturalnej i uzasadnionej - z rozbieżnością orzecznictwa, zasadniczo niepożądaną i wymagającą krytycznej oceny oraz ewentualnej eliminacji. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opartego na przyczynie przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest więc wystarczające przytoczenie spraw i oznaczających je sygnatur bez wykazania, że rozbieżność w orzecznictwie rzeczywiście występuje, że jest istotna i że wyraża się odmiennością rozstrzygnięć wydanych w takich samych lub bardzo podobnych okolicznościach faktycznych i prawnych (zob. postanowienie SN z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016 Nr 2, poz. 29). Takich argumentów skarżący nie przedstawił.

Pozwany w uzasadnieniu przesłanki zamieszczonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. powtarza częściowo argumenty zaprezentowane już przy przedstawianiu zagadnień prawnych (które jak wykazano powyżej okazały się chybione). Ponadto analiza wniosku skarżącego pozwala przyjąć, że potrzeba wykładni powołanych przez niego przepisów nie została powiązana z okolicznościami mieszczącymi się

w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń oraz nie będzie miała wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

Zdaniem skarżącego oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z:

1) nierozpoznania przez Sąd Apelacyjny części zarzutów podniesionych w apelacji przez pozwanego; 2) sporządzenia uzasadnienia wyroku z pominięciem jego koniecznych elementów tj. bez wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, co sprawia, że spór między stronami nie został definitywnie rozstrzygnięty. Pozwany wskazał, że nie ma wiedzy odnośnie do podstawy prawnej rozstrzygnięcia w zakresie ustalenia nieważności zawartej umowy, w szczególności czy w ocenie Sądu Apelacyjnego umowa jest bezwzględnie nieważna (art. 58 § 2 k.c.), czy też nieważność wynika z zakończenia stanu bezskuteczności zawieszzonej (art. 3851 k.c.) wskutek decyzji powodów jako konsumentów, co ma wpływ na ocenę stosunku prawnego łączącego strony oraz dalsze rozliczenia stron.

Mając na względzie podnoszone przez skarżącego okoliczności przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie można nie zauważyć, że zarówno oczywista zasadność skargi, jak i potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów zostały sformułowane w części na tle tych samych regulacji – art. 58 § 2 i art. 385¹ k.c. Taka konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może być uznana za prawidłową.

Zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że jeżeli jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 w zw. art. 398⁹ § 1 k.p.c.) wskazuje się istotne zagadnienie prawne, a więc zagadnienie poważne, wymagające pogłębionej analizy prawnej i wcześniej nierozstrzygane, to skarga taka nie może być jednocześnie oczywiście uzasadniona, a więc uzasadniona *prima facie*, bez podejmowania jakichkolwiek szczegółowych analiz i dociekań. To samo dotyczy zbiegu przesłanek w postaci oczywistej zasadności skargi oraz potrzeby wykładni przepisów prawa (zob. orzeczenia SN: z 17 lipca 2019 r., III CSK 148/19 oraz z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, że aby skarga kasacyjna mogła zostać uznana za oczywiście uzasadnioną, nie wystarczy tylko wskazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa, lecz należy także wykazać, że doszło do takiego właśnie naruszenia – oczywistego i widocznego *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej oraz wynikającej już z treści skargi (zob. np. postanowienia SN: z 4 lipca 2019 r., V CSK 80/19, z 29 marca 2019 r., V CSK 321/18, z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18).

Przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. obejmuje przy tym jedynie uchybienia przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym, które polegają w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym.

Skarżący nie przedstawił przekonujących od razu, widocznych *prima facie*, twierdzeń wykazujących racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu na czym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19).

Powyższych wymagań skarżący nie spełnił. Przedstawione przez pozwanego argumenty, odwołujące się do treści zarzutów apelacyjnych oraz ich konfrontacji z stanowiskiem Sądu Apelacyjnego zajętym w ich przedmiocie a także przedstawienia własnych interpretacji, wymagają dokonania wnikliwej i pogłębionej analizy skargi – zbliżonej do jej rozpoznania, co na etapie przedsądu jest niedopuszczalne.

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800, ze zm.).

ał